

'Burgers meer betrekken bij herinrichting diepe plassen'

Het verondiepen van (soms extreem) schone zandwinputten of diepe plassen met afgegraven, licht verontreinigde grond en baggerspecie leidde dit jaar tot veel commotie. De commissie Verheijen adviseerde het proces rond herinrichting van diepe plassen te verduidelijken. "Alle betrokkenen verdienen een stem. Daarom is het belangrijk burgers meer te betrekken bij de besluitvorming. Om deze redenen heb ik de lokale partijen gevraagd om samen het advies te vertalen naar de dagelijkse praktijk. Het resultaat is de 'Handreiking voor het herinrichten van diepe plassen', waarmee betrokken partijen op het juiste moment in dialoog en met de juiste mensen de juiste keuzes maken", aldus minister Cramer (VROM) op 27 november in een videoboodschap tijdens een bijeenkomst van Baggernet in het Gelderse provinciehuis.

"O nze ambitie is helder: we willen diepe plassen een betere functie geven, het milieu beschermen én een nuttige toepassing vinden voor licht verontreinigde grond en baggerspecie. De combinatie van deze doelen bij het herinrichten van een aantal plassen zorgde - zo bleek - voor weerstand bij bezorgde burgers. Daarom hebben we actie ondernomen", lichte Cramer toe. Uit het advies van de commissie blijkt volgens haar dat vooral ter plaatse goed wordt nagedacht over de herinrichting van plassen. "Lokale kennis en verantwoordelijkheden zijn belangrijk. Provincie, gemeente en het waterschap moeten de afweging maken over de inpassing. Even belangrijk is echter dat het kader en de besluitvorming helder zijn. Wij hebben als Rijk ons huiswerk gedaan en het komt er nu op aan die kaders zo breed mogelijk uit te dragen."

Volgens Annelies van der Kolk, gedeputeerde van de Provincie Gelderland, geeft de commissie aan dat rekening moet worden gehouden met burgers die 'een opinie hebben en deskundig zijn, soms tot frustratie van de deskundigen'. "We moeten de mening van de man op de hoek net zo waarderen als die van de deskundige, maar burgers kunnen niet altijd betekenis geven aan informatie. Daarom moet de overheid helder zijn en de dialoog aangaan met respect voor ieders verantwoordelijkheid." Een mening die tijdens de informatieochtend door sprekers en (vele) belangstellenden werd gedeeld.

Cramer riep alle partijen op met elkaar in dialoog te blijven, oplossingen te zoeken en - bij nieuwe initiatieven - de handreiking in de praktijk toe te passen. Ze wordt vanaf nu gehanteerd. Betrokkenen kunnen echter tot 15 januari aanstaande reageren. Het Implementatieteam Besluit bodemkwaliteit (met vertegenwoordigers van de ministeries van Verkeer en Waterstaat, VROM, LNV én Rijkswaterstaat, provincies, waterschappen, de grondbranche, gemeenten en Bodem+) bespreekt de reacties en verankert de definitieve handreiking vervolgens in het eerste kwartaal van 2010 in een verplichtende circulaire bij het Besluit bodemkwaliteit.

Omwonenden

Omwonenden en betrokken organisaties kunnen een aantal keren inbreng leveren:

op het moment van het vastleggen van gewenste ontwikkelingen in regionale plannen en tijdens de uitwerking van lokale initiatieven in een inrichtingsplan. Een herinrichting van een diepe plas grijpt namelijk in op het huidige gebruik en de bestaande functie ervan. Het is - volgens de schrijvers van de handleiding - daarom een taak voor de regio de gewenste locaties voor herinrichting te bepalen. De provincie heeft hierbij de regierol naast een eigen sturende rol. Zodra een initiatiefnemer een plan heeft voor een bepaalde locatie dat past binnen de gewenste ontwikkelingen, is het zijn taak dit

te ontwikkelen en af te stemmen met lokale betrokkenen. Op het moment dat voldoende informatie voorhanden is, is het mogelijk een prioritering uit te voeren. Die begint met het in beeld brengen van de aanwezige plassen. In die fase kunnen bijvoorbeeld natuur- en landschapsorganisaties hun visie geven op de diepe plassen die zij beheren en de wensen die ze hebben voor de ontwikkeling van natuurwaarden. Hetzelfde geldt voor herinrichting vanwege andere argumenten. Alle betrokken overheden en belanghebbende partijen in de regio moeten mee kunnen denken met het opstellen van criteria.

Samenvatting

Grondaanemers konden na een eenvoudige melding (licht) vervuilde grond en bagger storten, waarbij ze hun oog liet vallen op diepe plassen. Na protesten van bezorgde omwonenden en wetenschappers gaf minister Cramer in april een commissie opdracht opnieuw te kijken naar het Besluit bodemkwaliteit. De commissie Verheijen bepleit maatwerk. Per plas moet worden gekeken naar de omstandigheden. Gemeente, provincie en waterschap moeten plassen selecteren, de eventuele geschiktheid voor baggerstort aantonen en een inrichtingsplan maken, waarop inspraak en bezwaar van omwonenden mogelijk is. De commissie adviseert alleen 'klasse A' (schoon of licht verontreinigd slib dat altijd mag worden verspreid) te storten in binnendijkse plassen die niet in verbinding staan met ander water, ook om aan de strengere Europese regels van de Kaderrichtlijn Water te voldoen. Voor bijvoorbeeld het Mobagat (zie bericht hiernaast) lijken het advies en de handreiking te laat te komen. Ondanks protestacties heeft het waterschap afgelopen oktober besloten stort van licht verontreinigd 'klasse B'-slib toe te staan.

- Een zandwininput of diepe plas is een met water gevulde verdieping in de (water)bodem die is ontstaan als gevolg van zand-, grond-, of kleiwinning of dijkdoorbraak (zoals wielen en kolken).
- In Nederland zijn ten minste 500 diepe plassen (tot wel 40 meter diep). Ze hebben vaak steile taluds. Het merendeel van de plassen heeft geen vastgestelde ruimtelijke bestemming.
- Er zijn diverse projecten op het gebied van herinrichting van water en natuur voorzien. Voor het herinrichten van plassen is veel grond en baggerspecie nodig, die beschikbaar komt bij het onderhoud van het watersysteem (zoals projecten voor 'Ruimte voor de Rivier' en bij het realiseren van extra waterberging) en gebiedsinrichtingsprojecten.
- Het Besluit bodemkwaliteit, dat in 2008 in werking trad, biedt de mogelijkheid om de gewenste ontwikkeling van deze plassen op efficiënte wijze met baggerspecie en grond uit te voeren. Daarmee zijn twee knelpunten opgelost: voor de herinrichting van plassen is het niet nodig primaire grondstoffen te gebruiken en goede opnieuw te gebruiken grond en baggerspecie krijgen een nuttige bestemming.
- Het probleem is dat baggerspecie een negatief imago kent dat dateert uit de jaren 80, toen men zich bewust werd van verontreinigingen in de bodem en in baggerspecie. Inmiddels zijn veel waterbodems gesaneerd en is de verontreiniging door lozingen grotendeels gestopt, waardoor de nu vrijkomende baggerspecie veelal binnen de vastgestelde milieuhygiënische randvoorwaarden valt.
- Het Besluit bodemkwaliteit beoogt een bewuster en duurzaam gebruik van de bodem te bevorderen. De milieuhygiënische randvoorwaarden zijn bepaald door naar de risico's voor de bodem, het grondwater en het oppervlaktewater te kijken. Uitgangspunt is dat toepassingen op grond van het genoemde besluit niet mogen leiden tot onaanvaardbare milieuhygiënische risico's en dat het, in het geval van herinrichting van diepe plassen, moet gaan om een nuttige en functionele toepassing van grond en baggerspecie.

Tijdens het samenstellen van de handreiking is met omwonenden gesproken, met als voornaamste aandachtspunten afspraken over het gebruik van de diepe plas, de verbeteringen die herinrichting oplevert, het draagvlak, aansluiting bij lopende activiteiten en het beperken van overlast.

Voorzorg

“Als de risico’s niet goed bekend zijn, is meer voorzorg nodig”, aldus Jasper Griffioen van Deltares. De handleiding stelt dat de waterkwaliteitsbeheerder de beoogde herinrichting van een nieuwe plas toetst aan provinciale verordeningen, bestemmings- of waterplannen. Daarna beoordeelt het bevoegd gezag of het plan voldoet aan de eisen van het Besluit bodemkwaliteit. De (regionale) waterkwaliteitsbeheerders willen aanvullende regels voor het nutriëntengehalte en zwevend stof. In specifieke situaties, zoals bij kwetsbare objecten rond een diepe plas, adviseert de commissie bij toepassing van grond of baggerspecie van klasse B scherpere criteria om het grondwater te beschermen. De denklijn van de commissie maakt het mogelijk te toetsen welke partijen grond en baggerspecie in wat voor soort plas toepasbaar zijn en of aanvullende voorwaarden nodig zijn. Griffioen waarschuwt dat bijvoorbeeld arseen heel mobiel kan zijn in het grondwater. Vandaar dat de commissie grond of baggerspecie met een verhoogd arseengehalte ook uitsluit bij toepassing in niet vrijliggende plassen.

Volgens Tommy Bollenboom (SenterNovem/ Bodem+) vormt de handreiking de basis voor het herstel van vertrouwen in regelgeving en de juiste implementatie van de combinatie van wetgeving en zorgvuldige uitvoering. Het gaat volgens hem vooral om samenwerken (en daarnaar handelen) en betrekken van alle relevante actoren in het gebied bij het initiatief (Rijk, provincie, waterschap, gemeenten, initiatiefnemers/ eigenaren, uitvoerders en belanghebbenden). Daarnaast zijn betrokkenheid en toewijding op bestuurlijk niveau belangrijk.

De complete handreiking (met alle details over onder meer het proces, kwaliteitseisen, controle, handhaving, monitoring, terugvalscenario’s, locatiebeheer, lopende initiatieven en implementatie), alsmede de presentaties die tijdens de themaochtend zijn gehouden, zijn te vinden op internet: www.baggernet.info.